

- як підготуватися до подорожі на снігові вершини;
- щоб уникнути екологічної катастрофи, як зменшити сміттєвідходи вдома, в класі, в місті;
- допомогти Миколою раціонально підібрати подарунки.

Практика доводить, що застосування вчителем кейс-методу з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів. Зменшує кількість «пасивних» і невпевнених у собі учнів, дає змогу розвивати професійні якості. А з другого боку – дає можливість самому вчителю самовдосконалюватися, по-іншому мислити та оновлювати власний творчий потенціал.

Результати застосування case-study:

- Відпрацювання навичок співпрацювати у групі.
- Працюючи в команді, учні підвищують свій індивідуальний результат, оскільки беруть відповідальність за окремий фрагмент завдання, роблячи внесок у вирішення загальної проблеми.
- Відпрацювання навичок аналізу та систематизації інформації, розвиток критичного мислення.
- Відпрацювання навичок контролювати свій час (тайм-менеджмент).
- Відпрацювання навичок презентувати результати своєї роботи.
- Можливість застосувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань.

Таким чином, метод кейс-технології задовольняє інноваційний підхід у навчанні: поєднує теорію з практикою і знання з компетентностями, забезпечує навчання через дію, вимагає використовувати навички ситуативного аналізу, для того щоб вирішувати проблеми конкретної заданої ситуації, допомагає робити навчальний процес більш демократичним та сучаснішим, заохочувати вчителів до прогресивного мислення, посилювати мотивацію у рамках педагогічної діяльності, головне,- готує дитину до самостійного життя в соціумі.

Список використаних джерел та літератури

1. Гребенькова Г.В. Кейс-метод у професійному навчанні. URL: <http://docus.me/d/904577> (дата звернення: 10.10.2020).
2. Осіна Н.А. Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів. Освітній проект «На Урок». 2018. URL: <https://naurok.com.ua/keysmetod-yak-sposib-formuvannya-zhittєvih-kompetentnostey-uchniv13118.html> (дата звернення: 09.10.2020).
3. Пащенко Т.М. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. Молодь і ринок. 2015. № 8. С. 94–99.
4. Плющ Ю.О. Кейс-технологія в початковій школі. Порадник для вчителя. Київ : Вид. група «Основа», 2018. 127 с.
5. Пошетун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
6. Сурмина Ю.П. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю.П. Киев : Центр инноваций и развития, 2002. 286 с. References: 1. Hrebenkova, H.V. (2011). Keis-metod u profesiinomu navchanni [Case method in vocational traini

Гаврилюк Л.Д.,

заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель історії та правознавства гімназії №4 ім. Валі Котика
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

**Інклюзивне освітнє середовище як напрямок для забезпечення
сприятливих умов для навчання та всебічного розвитку учнів
з особливими освітніми потребами**

У даній статті проаналізовано сутність створення інклюзивного освітнього середовища у закладі з метою рівного доступу всіх учасників освітнього процесу до навчання. Інклюзивне освітнє середовище спрямоване на поєднання психолого-педагогічних умов, ресурсів та технічних засобів закладу «Школа відкрита для всіх» для забезпечення сприятливих умов як для навчання так і всебічного розвитку учнів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивне освітнє середовище, учні з ООП.

Життєвий шлях людини – це історія формування та розвитку особистості. Дитина росте, виховується і навчається у суспільному середовищі, і від того, в яке середовище вона потрапить, залежить формування її «Я – образу».

Сьогодні ставити нові завдання перед школою та освітою загалом. Суспільству потрібні не тільки освічені, добре навчені громадяни, а й такі, що можуть реалізувати себе, готові виконувати поставлені завдання, самостійно приймати рішення, постійно вчитися, підвищувати свою професійну кваліфікацію. Нинішня система освіти повинна орієнтуватися на особистість, яка буде відзначатися самостійністю, самоспроможністю, творчою активністю, тому метою освіти сьогодні є виховання національної еліти, людей з новим мисленням, дітям потрібні знання - а це освіта для життя. Реформа освіти в Україні покликана до життя й реформу спеціальної освіти дітей з особливими потребами. У нашому суспільстві є різні категорії маленьких громадян, певна частина з яких має проблеми, пов'язані з розвитком, здоров'ям і, на жаль, сьогодні спостерігається тенденція до зростання кількості дітей, які потребують соціальної адаптації, корекційно-реабілітаційної допомоги. Конституція України, Закон України «Про освіту» гарантують усім дітям право на освіту, а отже, і можливість реалізувати це право в усіх закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, стану здоров'я, місця проживання та інших чинників, а отже і в нашому закладі. Виходячи з програм дій Саламанкської декларації «Керівники навчальних закладів відіграють важливу роль в адаптації шкіл до дітей з особливими освітніми потребами. Вони повинні розробляти та застосовувати більш гнучку процедуру управління, перерозподілу навчальних ресурсів, урізноманітнення можливостей навчання, мобілізації взаємодопомоги, підтримки учнів, які відчувають труднощі в навчанні, і розвитку тісних стосунків із батьками та громадою. Успішне управління школою залежить від активної і творчої участі вчителів і персоналу, а також розвитку ефективної взаємодії та роботи у команді для задоволення потреб учнів» (4). Саме такий освітній процес, де всі учні мають можливість отримати досвід, знання, які сприяють подоланню упереджень й дискримінації та сприяють формуванню позитивного ставлення до оточуючих, а ключовий принцип, що лежить в основі інклюзивного підходу, полягає в тому, що школа відкрита для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей, організовано у нашому закладі, де на 2021-2022 н.р. функціонує п'ять інклюзивних класів.

Основними принципами інклюзивного навчання у нашому закладі - «Школі відкритій для всіх» є:

- доступ всіх дітей до навчання (не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між дітьми);
- забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розроблення відповідних навчальних планів, здійснення організаційних заходів, розробки стратегії освітнього процесу, використання всіх можливих ресурсів і партнерських зв'язків;
- визнання та врахування різноманітних потреб своїх учнів шляхом узгодження спільних з батьками дій щодо навчання;
- отримання додаткової допомоги яка може знадобитися під час освітнього процесу.

Освітній процес у даних класах здійснюється відповідно до нормативних документів. Складено індивідуальні програми розвитку, які передбачають забезпечення відповідного навчального простору згідно з потребами дітей, важлива увага приділяється психологічній адаптації, поліпшенню емоційного, психологічного,

фізичного стану дітей та надання потрібної інформації батькам, педагогам. У нашому закладі учні, які навчаються на інклюзивній формі навчання, мають нозологію – знижений зір, тому інклюзивне освітнє середовище спрямоване на забезпечення сприятливих умов для навчання та всебічного розвитку дітей даної категорії.

Особливістю мислення слабозорих учнів є:

- знижені темпи формування пізнавальних процесів (узагальнення, систематизація, класифікація тощо);

- виникають утруднення в оцінці просторових часових зв'язків.

Тому в тифлопедагогіці наочність розглядається:

- як засіб формування предметних уявлень та адекватних уявлень про оточуючий світ;

- як засіб компенсації та корекції, тобто реабілітації недоліків зору;

- для подолання прогалин у знаннях та подальшого закріплення знань;

- як засіб активізації розвитку логічного мислення;

- як засіб для подальшого розвитку різних способів сприймання та пізнавальних процесів;

- як джерело інформації;

- як засіб ілюстрації понять;

- як засіб доведення певних положень тощо.

Переді педагогами, які працюють із слабозорими дітьми стоять завдання:

- підбір найкращих видів наочних посібників;

- використання спеціальної методики роботи з наочними посібниками з урахуванням індивідуальних особливостей з різними очними захворюваннями;

- використання наочності з метою реабілітації (1, ст. 43-49).

Учні навчаються у класі з іншими дітьми, але їм у цьому допомагають асистенти вчителів, які безпосередньо співпрацюють з самою дитиною. З метою успішної соціалізації цих учнів в шкільному середовищі адаптовано зовнішній та внутрішній простір навчального закладу. Для полегшення орієнтації слабозорих дітей сходи окреслено контрольною лінією, ручки дверей позначено контрастними наліпками жовтого кольору. Придбано акумуляторні лампи для додаткового освітлення робочих місць дітей. В класних кімнатах обладнано тренажери для гімнастики очей, оформлено спеціальні таблиці, зокрема «шахова дошка», «піщаний годинник», кольорові модулі. Сенсорними засобами обладнано кімнату психологічного розвантаження «Дитяча парковка», зокрема це сенсорні доріжки не тільки на стелі, а й на підлозі, які впливаючи на рецептори стопи, стимулюють внутрішні органи, сприяють профілактиці плоскостопості, загартуванню організму, загальному оздоровленню, сухий басейн, який задовольняє потребу дитини в гармонійних рухах, стимулює її пошукову та творчу активність, знижує рівень психо-емоційної напруги, зона природного ландшафту, що дозволяє дитині відчувати себе максимально наближеною до природи. Використання дидактичних матеріалів різних видів при проведенні уроків викликає значне зацікавлення в учнів під час відтворення знань, активує їх пізнавальну діяльність, сприяє повноцінному формуванню передбачених програмою умінь. Реалізуючи навчальний процес в різноманітній формі й різноманітними засобами, педагоги намагаються підтримувати інтерес до учіння протягом усього уроку, запобігають перевтомі дітей і водночас розвивають такі важливі якості як швидка реакція, кмітливість, логічне мислення, увага.

Корекційно-розвиткові заняття проводяться в окремому приміщенні, в кабінеті психологічного розвантаження, простір якого розподілено з урахуванням потреб учнів на функціональні зони: навчальну, ігрову, зону релаксації, сенсорну, зону усамітнення, фітотону. Кімнату обладнано м'якими меблями, приладами, що створюють розсіяне світло, мобайлами, тобто рухомими конструкціями, іграшками, установкою для ароматерапії, фліпчартом, обладнанням з світлооптичними та звуковими ефектами, масажними м'ячиками, світломузичним комплексом, різноманітними світло - та кольорооефектами, тактильними панелями, нетрадиційним обладнанням для розвитку дихального апарату. Цікавою новинкою для дітей стала дидактична черепаха, яка

використовується для розвиваючих ігор пізнавальної активності. Заняття з черепахою сприяють розвитку моторики рук, сенсорної координації рухів, в результаті чого підвищується працездатність дитини, увага і розумова активність, відбувається стимуляція інтелектуальної та творчої діяльності. На заняттях, використовуються такі методи як світлотерапія, кольоротерапія, звукотерапія, ароматерапія, музикотерапія, пісочна терапія, які забезпечують дотримання ощадного режиму шляхом зменшення зорового навантаження, проводяться хвилинки розвантаження, вправи для очей, заходи з корекції порушень зору.

До прикладу офтальмотренажери різного спрямування, які педагоги застосовують під час проведення уроків:

«Сонячний зайчик»

Вчитель або один з учнів, визначений заздалегідь, вмикає ліхтар і водить ним по приміщенню. Діти заплющують очі. Потім відкривають і подорожують очима за сонячним зайчиком спочатку без рухів головою і з одного місця, потім змінивши положення тіла, але знову ж таки без рухів головою.

«Впиймай смайлика»

Кілька учнів прикріплюють до долоньок «Смайлик», домовившись заздалегідь про порядок піднімання. Учні класу мають швидко зорієнтуватися і впіймати його очима, можлива зміна положення тіла, також потрібно відтворити емоцію, яку смайлик виражає (2, ст.134,ст.139).

Корекційна робота з дітьми здійснюється в тісній взаємодії з логопедом, соціальним педагогом, практичним психологом та асистентом вчителя. Діти, що навчаються за інклюзивною формою, поступово забезпечуються відповідними наочно-дидактичними посібниками та корекційними засобами, підручниками, в тому числі аудіокнигами. Для забезпечення якісного педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами надано адресну допомогу з питання «Інклюзивна освіта: від обмежень - до можливостей», групові консультації «Особистісно орієнтований підхід та диференціація реабілітаційних процесів в організації навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах», проведено практичні заняття щодо реалізації здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі «На вершині здоров'я», змістовні заходи оздоровчого спрямування, зокрема День окулярів «Для мене – кольоровий світ», подорож у світ кольористики, акція «Пізнай себе глибше», оформлено динамічний стенд «Нехворийко». На допомогу батькам проведено засідання лекторію «Психологічний контур дитини та орнамент її душі», «Веселковий настрій та здоров'я дитини», різного роду практичні та тренінгові заняття, впроваджується соціальний проект «Вікна у світ» - допомога дітям з особливими освітніми потребами», проводяться тренінги «Діти з особливими освітніми потребами», надаються індивідуальні консультації «Як спланувати режим роботи дитини», «Як я можу допомогти своїй дитині», групові консультування для педагогів «Особистісно орієнтований підхід та диференціація реабілітаційних процесів в організації навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах». Так протягом вересня – листопада в закладі було проведено круглий стіл «Тьюторський супровід особистісного розвитку дітей початкової школи в умовах інклюзії», психолого-педагогічний форум –театр «Діалог - взаємодія – взаємоповага», надано адресну допомогу «Методичний супровід індивідуального та інклюзивного навчання; «Таблиця почуттів: як допомогти дитині з аутизмом регулювати емоції».

Отже, у нашому закладі створене таке середовище, де кожна дитина почуватиметься впевнено та комфортно, а це є одним із найважливіших завдань діяльності педагогічного колективу. Інклюзивні навчальні заклади є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками. Тут налагоджені довірливі, партнерські стосунки між усіма учасниками освітнього процесу. Тому, всі зусилля і надалі спрямовуємо на процес реального включення дітей з особливими освітніми потребами в активне суспільне життя, в середовище освітнього процесу, адже інклюзивна освіта сприяє розвитку різноманітних навичок і соціалізації особистості. Завдяки ній люди з особливими освітніми потребами можуть відчувати себе частиною

суспільства, знаходити друзів і переймати загальноприйняті моделі поведінки а процес інклюзивної освіти є динамічним, тому не існує єдиного ефективного набору, який необхідний для того, щоб викладати в інклюзивному середовищі(5). Інклюзивні цінності та ставлення до своїх підопічних відіграють визначальну роль: вчитель, який відчуває відповідальність за всіх дітей, є найефективнішим цілим саме він має постійно замислюватись над тим, яким чином учні навчаються в класі, які в них потреби та як їх враховувати, а також наскільки вони долучені до шкільної діяльності, саме тому, зі слів Лариси Самсонової «Там, де у закладі, є висока мотивація, впровадження інклюзивної освіти – не проблема, а задача» (3).

Список використаних джерел та літератури

1. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів / упоряд. Божко О.В. – Х.: Вид. група «Основа», 2014.
2. Хвилинки здоров'я – щодня. 1-2 класи. / упоряд. В.П. Порошук – Х.: Вид. група «Основа», 2018. – (Серія «Нова українська школа»).
- Інтернет джерела
3. Побудова інклюзії в школі: ролі основних учасників та дієві підходи. Пояснюють експерти. Лариса Самсонова, керівник експертної групи директорату дошкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти та науки.
<https://life.pravda.com.ua/society/2020/08/10/241905/>
4. Сайт ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Київського університету ім. Бориса Грінченка <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua>
5. <https://www.pedrada.com.ua/news/13-inkluzivne-navchannja-ditejj-z-porushennjami-zoru>.

Гафінець Н. М.,
вчитель початкових класів
Красилівської ЗОШ І-ІІІ ст.№1

Участь батьків в команді психолого-педагогічного супроводу – ефективність інклюзивної освіти

У статті розкривається ефективність інклюзивної освіти, яка базується на співпраці освітян та батьків, як учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивний підхід, команда фахівців, індивідуальна програма розвитку, повноцінна участь, соціалізація.

Сьогодні наша країна активно розвиває інклюзивне навчання з метою створення єдиних підходів у системі освіти України, де кожна дитина охоплена навчанням та зможе реалізувати свій потенціал. Успішне розв'язання завдань інклюзивної освіти сьогодні залежить від багатьох умов. Робота з дитиною з особливими освітніми потребами вимагає командного підходу. Вона об'єднує фахівців різного профілю і забезпечує обмін необхідною інформацією. Працюючи в команді, фахівці забезпечують дитині соціальну адаптацію, допомогу у навчанні та фізичну реабілітацію.

Ще не так давно вважалося, що головним вихователем дитини повинна бути школа. На сьогоднішній день ніхто не буде заперечувати, що сім'я несе основну відповідальність за розвиток дитини. Адже де як не в сім'ї закладаються найважливіші риси особистості дитини, формуються моральні її якості, відношення до людей, уявлення про характер міжособистісних взаємин, її ставлення до оточуючого світу.

Ще Василь Сухомлинський писав: «У процесі виховання людської особистості є багато сил, до яких належить: по-перше, сім'я...». Вона є джерелом духовної підтримки дитини, найбільш значущий фактор соціалізації, який за своїм впливом перевищує соціальні утворення.

Концепція сімейного і родинного виховання наголошує, що «сучасна сім'я має стати головною ланкою у вихованні дитини, забезпечити їй належні моральні та педагогічні